

ISSN 2181-6131

ТАФАККУР

ЗИЙОСИ

ilmiy-uslubiy jurnal

Тафаккур зиёси 1/2019

16

Ижтимоий ҳаёт
ва фалсафа

Филология:

тил, адабиёт ва
фольклор

Инновация ва
педагогик
таълим

76

Мозий
садолари

86

География ва
туризм

93

Илм-фан
ва техника

- Усини
- Глобаллашув
- Нозиклик
- Узини тез ҳолда ўнглаб олиш усуллари

Туризмнинг ривожланиши билан бирга унга тўсиқ бўлувчи муаммоларни ҳам мавжуд. Бунга инфроструктуранинг юқори нархи, атроф-муҳитнинг инфлацияси, муаммоларнинг ижтимоий маданий жиҳатлари, туризм ривожланиб бораётган ҳудудларда инфляция, маҳаллий аҳолининг бевозталаниши киради.

БТТ фикрича, Ўзбекистон туризм ривожланиб бораётган давлатлар қаторидан урин эгаллаган. Ўзбекистонда туризмнинг ривожлантиришида ҳукумат томонидан қилляётган амалий ишлар асос бўлади. Республика ҳукумати томонидан 1999 йил 20 августдаги "Туризм" тўғрисидаги қонуни қабул қилиниши эса унинг ривожланишига катта тўртки бўлди.

БМТнинг ЮНЕСКО ташкилоти рўйхатида кирган Самарқанд, Хива, Бухоро каби шаҳарларимиз айтап Буюк ипак йўлида жойлашганлиги халқаро сайёҳларни жалб қилиш ва шу орқали бутун дунёга янада яхшироқ танишишига имкон беради.

БТТнинг фикрича, Ўзбекистонда туризмни ривожлантиришнинг 8 та асосий афзалликлари мавжуд:

1. Қулай географик жойлашиш (Буюк ипак йўли чорраҳасида);
2. Ранг-баранг ландшафтлари;
3. Асосан Буюк ипак йўлида жойлашган бой маданий тарихий мерос;
4. Барҳаёт бой ағъана ва урф-одатлари;
5. Самимий меҳмондўстлик;
6. Турли хил ажойиб таомлари;
7. Ботлангич инфраструктура;
8. Меҳнат ресурсларининг нисбатан арзонлиги.

БТТнинг фикрига кўра, юқоридаги жиҳатлар билан бирга Ўзбекистонда туризмнинг ўсуворлигини оширишида қуйидаги вазифаларни ҳал этиш керак:

- Ташкилотлараро координация;
- Хавфсизликни янада яхшилаш;
- Инфраструктура ва транспорт алоқаларини ривожлантириш;
- Расмиятчиликни янада содалаштириш
- Имидж ва маркетинг;
- Маҳсулот ва хизматларни жаҳон бозорига олиб чиқиш (хорижий тилларда ҳам);
- Янги технологиялардан (интернет) кенг фойдаланиш.

Маълумки, БМТнинг 1972 йилда қабул қилинган конвенциясида халқларнинг бетакрор маданий ёдгорликларини авайлаб-асрашга келишилган. Ҳозирги кунга келиб фойдаланишга яроқли 500 дан ортиқ маданий ёдгорликлар ўзига хос такрорланмас тарихий-маданий ансамбллар, архитектура ёдгорликлари танишув ва диний туризм истиқболда аҳамиятлидир. Республикамизда ҳозирги кунга келиб 7000 дан ортиқ тарихий обидалар, монументал архитектурага хос маъишлар мавжуд. Булар Будда динига маъсуб тошмалар, Искандар Зулқайнарнинг юришлари араблар истилочилиги, мўвиллар босқини, ҳамда Амир Темур ва темурийлар империяси ва бошқа даврлардан далолат берувчи сайёҳлик объектларини ташкил этади. Бундай архитектура ёдгорликлар, айниқса, Самарқанд, Бухоро, Хива шаҳарларида жуда яхши сақланиб қолган [2:112].

Ушбу шаҳарлардаги архитектура ёдгорликлари ўзининг аҳамияти, қурилиши ва жойлашганлиги жиҳатидан Миср ёдгорликлари, Хиндистон, Қадимий Юнонистон ва Римдаги архитектура ёдгорликларидан қилинмайди. Республикамизга келаятган хорижий сайёҳларнинг 76,2% туристик марказлар -Самарқанд, Бухоро, Хива ва Тош

кент шаҳарларини тўғри келмоқда. Қолган 24,6% хорижий сайёҳлар Фарғона водийсидаги тарихий ёдгорликларни кўришга қизиқинади. Лекин Жиззах вилоятида экотуризм ва тоғ туризмининг ривожлантириши имкониятлари юқори, бунинг учун экотуризмни ҳудудий ташкил этиш бўйича назарий ва амалий ишлар ҳамда шу соҳадаги илғор тажрибаларни урганиш керак. Бу эса туризмнинг моддий -техник базасига таъсир кўрсатади. Олиб борилган илмий изланишлар таҳлилига кўра республикада 40% туризмнинг ишлаб чиқариш қуввати Тошкент шаҳрида жойлашган, 37% эса Самарқанд, Бухоро ва Хоразм вилоятларига 16%, Фарғона vodiysi ва Сурхондарё вилоятига тўғри келади. Республиканинг 50% майдонини эгаллаган бошқа вилоятларга жами туристик ишлаб чиқариш қувватининг 7% тўғри келади, холос.

Республика Давлат статистик қўмитасининг берган маълумотига кўра ҳозирги кунда туризм мамлакат ялпи ички маҳсулоти ишлаб чиқаришдаги улуши 2% га яқинлиги ташкил қилади. Ривожланган мамлакатларда бу кўрсаткич 7-9% ни ташкил қилади. Шунинг билан олиб мамлакатимизнинг бой туристик имкониятларидан янада кенгроқ фойдаланиш масаласи ҳозирда долзарбдир.

Хулоса ўрнида шунинг таъкидлаш лозимки, қуйидаги масалаларга эътибор қаратиш туризм истиқболда муҳим аҳамиятга эгадир.

- Ўзбекистоннинг географик ўрни ва жойлашувидан келиб чиққан ҳолда туризм соҳасига ўзига хос ёндашиш, оптимал ривожлантириш учун хориж тажрибасини урганиш;
- туристик атлас яратишнинг назарий ва методологик асосларини ишлаб чиқиш;
- табиий шароит ва ўзига хос иқлим хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда танишув, рекреатция ва дам олиш ва соғломлаштириш масалаларини қаратириш ва турист қабул қилиш юқини географик ва экологик баҳолаш;
- туристик рекламаларни ташкил этишнинг ҳудудий жиҳатларини тадқиқ этиш;
- қадимий ва туризм шаҳарларида "эркин туристик зоналар" ташкил этишнинг ҳудудий жиҳатларини урганиш;
- туристик маҳсулотлар турни янада кўпайтириш;
- "Очиқ осмон остидаги музейлар" мавжуд ҳудудларда шарқ маданияти ва цивилизациясини, этнографиясини, тарихий ва миллий кийимларда юришни (сотувчилар, ҳунармандлар ва хизмат кўрсатувчи ходимлар учун) йўлга қўйиш;
- туризм моддий техник базасини янада кўчайтириш;
- соғломлаштириш ва дам олиш, курортлар тизимини хорижий сайёҳларни жалб қилиш орқали рекреатция туризмга эътиборни кўчайтириш;
- туристик тадқиқотлар олиб бориш, инновацион ва корпоратив ҳамкорликни янада кўчайтириш ва ҳ.

ФОИДАЛАНИЛГАН АДАБИЕТЛАР:

1. Мирзиёев Ш. "Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамоқ". Т: "Ўзбекистон", 2017.
2. Каримов И. "Тарихий хотирамиз келажак йўли". - Т.: Ўзбекистон, 1998.
3. Ўзбекистон Республикасининг "Туризм соҳасини жадал ривожлантиришни таъминлаш чоралари бирлари тўғрисида"ги Фармони. 2017.
4. Комилова Ф. "Халқаро туризм бозори" Т.: (ДН) 2001 й. [1:182].
5. Солиев А., Усмонов М. "Туризм географияси" Самарқанд, 2005 й [2:112].
5. Интернет маълумотлари.

ТАХРИРИЯТ:

РУС ТИЛИ ТАРЖИМОНИ:

Феруза ШУКУРОВА

ИНГЛИЗ ТИЛИ ТАРЖИМОНИ:

Камол НОРМУРОДОВ

МУСАХХИҲА:

Санам ИСРОИЛОВА

МУСАХХИҲА:

Сорахон НОРКУЛОВА

Журнал Жиззах вилояти Матбуот ва ахборот бошқармасидан 2018 йил 28 мартда 06-037 рақам билан рўйхатга олинган.

Журнал йилда 4 маротаба (ҳар чоракда) ўзбек тилида чоп этилади.

Матнларда фойдаланилган мисол кўчирма ва маълумотлар аниқлиги учун муаллифлар масъулдирлар.

Журналдан кўчириб босилганда манба қайд этилиш шарт

МАНЗИЛ:

130100, Жиззах шаҳри,

Ш.Рашидов кўчаси,

4-уй, асосий бино

ТЕЛЕФОН:

(99872) 226 02 93,

(99890) 643 29 64

ФАКС:

(99872) 226-46-56

Журнал андозаси
Ахборот технологиялар
марказида
Собир СИБГАТУЛЛИН
томонидан тайёрланди

“VNESHINVESTPROM” МЧЖ
босмахонаси,

Тошкент шаҳр, Навоий кўчаси,

30-уй

2019 йил 20 март куни
босмахонага
топширилди.

Қоғоз бичими **A4**

Буюртма: **14**

Нашр адади: **100**

ИННОВАЦИЯ ВА ПЕДАГОГИК ТАЪЛИМ

Ҳалима ШУКУРОВА. Бошланғич таълим тизимиди инновацион технологиялардан фойдаланиш (“Хусниҳат ва саноқдорликни такомиллаштириш” фани мисолида) .....

Бахтиёр МИРКОМИЛОВ. Талабаларни Камолитдин Гафуров билан таништириш .....

Ҳайдарали НАЗАРОВ. Мактабгача ёшдаги болаларни мусиқа ритмик ҳаракатларга ўргатишда методологик инновацион ёндашув.....

Дилноза ТУЛАНОВА, Рўзимурод ЭСОНОВ. Тасвирий санъатни тушунтиришнинг муҳим дидактик воситаси.....

РУҲИЯТ ОЛАМИ

Холмат ШОДИЕВ, Обид АЗИЗОВ. Инкирозий суицидал ҳолат, муаммо ва ечимлар.....

МОЗИЙ САДОЛАРИ

Мухторқул ПАРДАЕВ, Гулчохра МУМИНОВА. Жиззах (Дизак)нинг мўғуллар томонидан истило қилинишига доир янги мулоҳазалар .....

Зиёдулла ХОЛБОЕВ. Қалиятёпанинг 3-рабоди мудофаа тизи ҳақида дастлабки мулоҳазалар .....

Ахрорқул ПАРДАЕВ, Тўлқин ҲОШИМОВ. XV-XVI аср ёзма манбаларида Жиззах шаҳри тарихининг ёритилиши .....

Акбар ВАЛИЕВ, Фирдавс МАЖИДОВ. Ўзбекистоннинг ижтимоия сиёсатининг эволюцияси.....

ГЕОГРАФИЯ ВА ТУРИЗМ:

Кучқор ҲАКИМОВ, Бекзод ҲАКИМОВ. Халаж этноними ва у ҳудудий тарқалиши ҳақида .....

Шодиқул ХОЛИҚУЛОВ, Машраб УСМОНОВ. Ўзбекистонда халқаро туризмни ҳудудий ташкил этишнинг ўзига хос жиҳат .....

ТАБИАТ ВА ҒЛАМ

Худойберган МАВЛОНОВ, Сурайё ҚОДИРОВА. Чўл ўсимликларининг интродукцияси ва серхосил яйловларни таътиш хусусида.....

ИЛМ-ҒАН ВА ТЕХНИКА

Мақсуд ЖАББОРОВ. Ацетилен углеводородлари - кимё саноқ бирламчи хом-ашёси.....

ЁШ ТАДҚИКОТЧИЛАР

Мансур НАБИЕВ. Демократик жамиятда ижтимоий-маънавия кадриятларнинг ривожланиш истиқболлари .....

Паризод ТУРОПОВА. Жиззах адабий муҳитида ижтимоий шахс маънавиятининг акс эттирилиши.....

Баҳром СОАТОВ, Достон ОДИЛОВ. Айдар-Арнасой кўл ҳудудидаги қушлар ва уларни муҳофаза қилиш чора-тадқиқотлари.....

Жўрабек ЖУМАЕВ. Оролни кутқариш - умумий муаммо (Марказий Осиё давлатлари мисолида).....

Мурод УСМОНОВ, Чарос ТОҲИРОВА. Таълим жараёнида интерактив электрон ўқув курслар яратишнинг технологиялари.....

Фаррух АҲМЕДОВ, Акрам АБДУЛАҲАТОВ. Дзюдочиликнинг тайёрлашнинг замонавий тенденцияси.....

Акбар АБДУРАҲМОНОВ. Давлат ва жамият бошқарувида умуминсоний кадриятлар уйғунлиги.....

ЖАВОНДАГИ ҲАЗИНА

Феруза ЗОИРОВА. Бадиий адабиятнинг баркамол ишлари таътиришдаги роли .....

Назира МУҲИТДИНОВА. “Давлатчилик” инновацион макон ва замон тавсифи (“Опа-сингиллар” ҳужуми мисолида).....